

Jurisprudență comentată și probleme de practică judiciară

CZU: 343.158

[https://doi.org/10.52277/1857-2405.2021.2\(57\).08](https://doi.org/10.52277/1857-2405.2021.2(57).08)

EVOLUȚIILE RECENTE ALE JURISPRUDENȚEI ÎN MATERIA REVIZUIRII PROCESULUI PENAL

Tudor OSOIANU,
profesor universitar,
Institutul de cercetări Juridice,
Politice și Sociologice
<https://orcid.org/0000-0003-1506-4501>

Ion CHIRTOACA,
judecător, Judecătoria Chișinău (sediul Buiucani),
formator INJ
<https://orcid.org/0000-0002-8546-698X>

SUMAR

O hotărâre judecătorească definitivă și irevocabilă se bucură de autoritatea lucrului judecat. Astfel, un litigiu soluționat nu mai poate, de principiu, să formeze obiectul unui nou proces, în aceeași cauză și între aceleași părți. Totuși, erorile judiciare strecurate în hotărârile judecătorești definitive - rezultat al mai multor omisiuni - pot determina reluarea procesului în vederea aflării adevărului. Anume reluarea procesului în cadrul revizuirii ridică o serie de probleme atât pentru practicieni cât și pentru teoreticieni. În prezentul studiu autorii fac o analiză a instituției revizuirii și evoluțiile recente ale practicii judiciare din sistemul de drept al Republicii Moldova.

RECENT EVOLUTION OF JURISDICTION IN CRIMINAL REVIEW

SUMMARY

A final and irrevocable court decision enjoys the authority of the *res judicata*. Thus, a settled dispute can no longer, in principle, be the subject of a new trial, with the same object, the same cause and between the same parties. However, judicial errors crept into final court decisions as a result of several omissions may lead to the resumption of the trial in order to find out the truth. Such a mechanism is governed by the extraordinary remedy of review which is a retraction and at the same time a procedural means by which final judgments are challenged and has as its primary purpose the correction of serious errors.

Key-words: review, extraordinary appeal, authority of *res judicata*, re-examination, omissions of justice, security of legal relations.

Cuvinte-cheie: revizuire, cale extraordinară de atac, autoritatea lucrului judecat, reexaminare, omisiunile justiției, securitatea raporturilor juridice.

Introducere

Înfăptuirea justiției penale nu poate fi concepută fără cunoașterea adevărului cu privire la cauza penală, care face obiectul procesului penal. Prin urmare, aflarea adevărului asupra existenței sau inexistenței faptei imputate și asupra nevinovăției sau vinovăției persoanei inculpate reprezintă un prim scop al justiției penale.

Astfel, activitatea tuturor agenților statului implicați – ofițeri de urmărire penală, procurori, judecători – trebuie să urmărească faptul ca întregul proces să se finalizeze cu pronunțarea unei hotărâri penale care să reflecte adevărul.

Practica, însă, conturează și situații în care hotărârile definitive care se bucură de autoritatea lucrului judecat admit erori grave de fapt și de drept. Nu în zadar legiuitorul a instituit căile extraordinare de atac, oferind astfel mijloace procesuale de anulare

a hotărârilor care se bucură de autoritatea lucrului judecat. Totuși, în acest sens, menționăm: căile extraordinare de atac și, implicit, revizuirea nu pot fi declanșate în baza unor argumente formale, care ar camufla o cale ordinară de atac, ci aceste argumente trebuie să fie noi, în toată complexitatea lor, necunoscute anterior.

Ca orice activitate umană, și activitatea de înfăptuire a justiției penale este marcată de unele defecte, ceea ce impune existența unui mecanism de redresare. Astfel, în Partea specială, titlul II, Capitolul V, Codul de procedură penală al R. Moldova (CPP) reglementează căile extraordinare de atac. În prezentul studiu, abordăm subiectul uneia dintre ele - revizuirea procesului penal.

Considerăm oportun de a reitiera că procedura de revizuire, reglementată de Codul de procedură penală, are scopul înlăturării lacunelor și omisiunilor justiției care urmează a fi aplicate într-o manieră compatibilă cu prevederile art. 6 §1 CEDO, astfel fiind respectat principiul securității raporturilor juridice. Or, revizuirea nu trebuie considerată un apel camuflat, iar simpla existență a două opinii diferite cu privire la aceeași chestiune nu este un temei de reexaminare.

Precizăm că în literatura de specialitate instituția revizuirii este definită ca reprezentând „calea de atac extraordinară prin care hotărârile judecătorești ce nu reflectă adevărul sunt scoase de sub autoritatea lucrului judecat, fiind viciate, pe fond, din cauza necunoașterii în întregime a situației de fapt, a folosirii probelor false sau a coruperii subiecților oficiali care au desfășurat procesul, fie de existența a două sau mai multe hotărâri judecătorești inconciliabile. Prin urmare, finalitatea revizuirii constă în înlăturarea erorii judiciare” [13]. Alți autori menționează că „revizuirea este mijlocul procesual prin folosirea căruia sunt înlăturate erorile judiciare ce ar putea fi cuprinse în hotărârile penale irevocabile” [14].

Analizând cele expuse supra, putem concludiona că revizuirea are ca prim scop înlăturarea acelor erori de fapt care nu au fost cunoscute instanțelor de judecată la examinarea cauzei.

CtEDO a apreciat în *Hot. Moreira Ferreira c. Portugaliei* (2) din 11/07/2017 [1] că cerințele de securitate juridică nu sunt absolute. Considerații precum apariția de noi fapte, descoperirea unui defect fundamental în cadrul procedurii anterioare care ar putea afecta rezultatul cauzei (s.a.) sau necesitatea de a acorda remedieri, în special în contextul executării hotărârilor Curții - toate militează în favoarea redeschiderii procedurilor. În consecință, Curtea a apreciat că simpla posibilitate de redeschidere a unui dosar penal este compatibilă *prima facie* cu Convenția (a se vedea *Nikitin c. Rusiei*, nr. 50178/99, §§ 55-57, CEDO 2004-VIII).

În jurisprudența sa, Curtea Constituțională prezintă revizuirea ca o cale extraordinară de atac, se

referă numai la hotărârile judecătorești irevocabile care conțin o rezolvare a fondului cauzei, deoarece prin revizuire se urmărește înlăturarea erorilor de fapt pe care le conțin hotărârile judecătorești, or, asemenea erori pot fi întâlnite numai în hotărârile care rezolvă fondul cauzei penale [2]. Revizuirea reprezintă un remediu menit să repare exclusiv erorile judiciare, anume din aceste considerente legiuitorul a instituit condiții specifice, atât din punct de vedere substanțial cât și formal. Aceste condiții se impun pentru a garanta că revizuirea nu degenerază într-o cale ordinară de atac.

Se cere de subliniat că revizuirea presupune o nouă judecată cu caracter autonom. Erorile de fapt trebuie să rezulte din împrejurări necunoscute instanței care a soluționat cauza. Noile împrejurări trebuie să atragă o altă soluție sau o modificare esențială a soluției atacate. Revizuirea poate fi solicitată atât în favoarea cât și în defavoarea unei părți, ei îi pot fi supuse hotărârile de condamnare, achitare, de încetare a procesului în întregime sau separat, la unele fapte și la unele persoane.

Temeiurile revizuirii

Sediul reglementărilor legale cu privire la hotărârile supuse revizuirii se regăsește în prevederile art. 458 alin. (3) CPP

1. *S-a constatat, prin sentință penală irevocabilă, comiterea unei infracțiuni în timpul urmăririi penale sau în legătură cu judecarea cauzei.*

Referitor la acest temei, se cere a preciza că în practica judiciară, contrar prevederilor art. 460 CPP, părțile înaintează cererea de revizuire pe acest temei direct instanței de judecată. În acest sens, poate servi ca exemplu dosarul nr. 1rh-5/2017, Judecătoria Hâncești (sediul Ialoveni).

2. *S-au stabilit alte circumstanțe de care instanța nu a avut cunoștință la emiterea hotărârii și care, independent sau împreună cu circumstanțele stabilite anterior, dovedesc că cel condamnat este nevinovat ori a săvârșit o infracțiune mai puțin gravă sau mai gravă decât cea pentru care a fost condamnat sau dovedesc că cel achitat sau persoana cu privire la care s-a dispus încetarea procesului penal este vinovat/vinovată.*

În pofida faptului că temeiul deschiderii procedurii de revizuire invocat supra este, potrivit prevederilor art. 460 alin. (1) CPP, de competența procurorului, totuși, se atestă cazuri în care acest temei al revizuirii în fața instanței de judecată nu mai este susținut chiar de către acuzatorul de stat [3]. Din aceste considerente, atragem atenția la necesitatea examinării de către acuzatorii de stat, atunci când invocă respectivul temei, a presupuselor noi circumstanțe și dacă ele sunt capabile de a răsturna soluția inițială. Or, formularea unor circumstanțe noi generale și, în mod evident, nerezonabile este insufici-

entă pentru a justifica o asemenea cerere adresată instanței de judecată.

3. *Două sau mai multe hotărâri judecătorești irevocabile nu se pot concilia.*

Potrivit jurisprudenței Curții Constituționale, se impune a reține că „această situație se referă *stricto sensu* la hotărâri judecătorești irevocabile pronunțate în cauze penale, nefiind înglobată hotărârea judecătorească din cauza civilă [4]. Subsecvent, la acest aspect Curtea a reținut că, prin definiție și esență, obiectul examinării în procesul penal diferă de obiectul examinării în procesul civil. În cadrul procesului penal sunt aplicate criteriile și standarde probatorii, care, sub mai multe aspecte importante, diferă de cele aplicabile examinării în cadrul procesului civil [4].

Totodată, Curtea reține că, în sensul articolului 458 alin. (3) pct. 2) din CPP, nu hotărârea judecătorească irevocabilă pronunțată în cauza civilă ar putea constitui, în sine, un motiv de revizuire, ci faptele și probele reținute în cadrul procesului civil pot fi invocate pentru revizuirea procesului penal, prin aplicarea criteriilor de apreciere a probelor stabilite în articolul 101 alin. (1) din Codul de procedură penală [4].

Din analiza practicii judiciare se atestă că cel mai des, la invocarea acestui temei, părțile nu argumentează ilegalitatea hotărârii judecătorești din punct de vedere al erorii de drept comise la judecarea cauzei, dar fac referire la procedura de apreciere a circumstanțelor și temeiurilor care, în opinia acestora, permit revizuirea sentinței [5].

4. *Curtea Constituțională a recunoscut drept neconstituțională prevederea legii aplicată în cauza respectivă.*

O problemă majoră care se impune în cazul aplicării efectului retroactiv al hotărârii Curții Constituționale și revizuirea, ca mecanism procesual de reparare a dreptului constituțional afectat, ține și de respectarea principiului securității raporturilor juridice. Curtea Constituțională a reținut că „neretroactivitatea hotărârilor instanței de jurisdicție constituțională, totuși nu poate prevala în situația în care la baza hotărârilor judecătorești sunt puse prevederi legale care contravin drepturilor și libertăților fundamentale și, prin efect, sunt declarate neconstituționale [6].

La acest temei urmează să reținem că efectul retroactiv al hotărârilor Curții Constituționale reprezintă o redresare a consecințelor negative ale procedurilor penale soluționate definitiv prin aplicarea unei norme declarate neconstituțională. Astfel, spre deosebire de celelalte efecte în timp ale hotărârilor Curții, în situația efectului retroactiv, pârghia balanței pe care stau principiul securității raporturilor juridice și principiul legalității înclină în favoarea celui din urmă [7]. Raționamentul acestui temei de revizuire constă în aceea că excepția de neconstituționalitate constituie un mijloc de apărare prin care

părțile își valorifică drepturile și interesele legitime. Prin urmare, persoanele au tot dreptul să profite de o decizie a Curții Constituționale prin care s-a constatat neconstituționalitatea unei prevederi legale și, în consecință, să profite de aceasta prin formularea unei căi, inclusiv extraordinare, de atac.

Tot în jurisprudența sa, Curtea reține că „articolul 458 alin. (3) pct. 4) din Codul de procedură penală este conform cu articolul 7 din Constituție *în măsura în care* revizuirea va putea fi solicitată, în baza hotărârii de declarare a neconstituționalității unei prevederi legale (drept procesual penal) aplicată în cauză, doar dacă hotărârea Curții conține în mod expres o asemenea mențiune [7]. La fel, Curtea a precizat că, în cazul declarării neconstituționalității unei norme de *drept penal substanțial*, este firesc ca față de acestea să se aplice regula efectului retroactiv al normei penale mai favorabile, garantată de articolul 22 din Constituție [7].

În acest context, considerăm necesar a reține că, la examinarea unei cereri de revizuire, este bine de a cunoaște drepturile fundamentale care concurează, atunci când instanța de judecată este sesizată cu o cerere de revizuire. Asta înseamnă că înaintarea unei cereri de revizuire urmează a fi privită drept o cale de atac exercitată de o parte interesată sau de organele competente – ceea ce este în concordanță cu prevederile art. 119 din Constituție. La fel, incident este și principiul reflectat în art. 4 din Protocolul nr. 7 CEDO (*ne bis in idem*), dar și mult mai cunoscutul principiu al securității raporturilor juridice și autoritatea de lucru judecat (*res judicata*).

Titularii dreptului

Cerere de revizuire poate declara, potrivit prevederilor art. 460 alin. (2) CPP, oricare parte din proces, în limitele calității sale procesuale.

Procurorul poate să inițieze din oficiu procedura revizuirii; soțul și rudele apropiate ale condamnatului, chiar și după decesul acestuia; organele de conducere sau conducătorii persoanelor juridice care au cunoștință despre vreo faptă sau circumstanțe ce ar motiva revizuirea sunt obligate să sesizeze procurorul sau, după caz, instanța de judecată.

Termenele

Revizuirea unei hotărâri de achitare, de încetare a procesului penal, precum și revizuirea unei hotărâri de condamnare pentru motivul că pedeapsa este prea ușoară sau pentru că față de cel condamnat trebuie să fie aplicată legea privind o infracțiune mai gravă, se poate face numai înăuntrul termenelor de prescripție a incriminării, stabilite în art. 60 din Codul penal, dar cel mai târziu până la un an de la descoperirea circumstanțelor care servesc temei de revizuire.

În defavoarea condamnatului, art. 459 alin. (1) Cod de procedură penală stabilește că revizuirea unei hotărâri de achitare, de încetare a procesului

penal, precum și revizuirea unei hotărâri de condamnare pentru motivul că pedeapsa este prea ușoară sau pentru că celui condamnat trebuie să-i fie aplicată legea privitoare la o infracțiune mai gravă se poate face numai înăuntrul termenului de prescripție a incriminării, stabilit în art. 60 Cod penal și cel mai târziu până la un an de la descoperirea circumstanțelor prevăzute în art. 458 alin. (3) Cod de procedură penală. În favoarea condamnatului nu sunt prevăzuți termeni procedurali [15].

Revizuirea în procesul penal are un rol dublu - de a atrage anularea hotărârilor în care judecata s-a bazat pe o eroare de fapt și de a reabilita judecătorește pe cei condamnați pe nedrept, de aceea a fost extinsă și la condamnați care nu se mai găsesc în viață [16].

În favoarea condamnatului revizuirea unei hotărâri de condamnare poate fi cerută oricând, chiar și după executarea pedepsei sau după moartea condamnatului [14].

Remarcăm poziția doctrinarilor care susțin că dreptul nelimitat de a înainta cerere de revizuire, în cazul în care acesta este în favoarea condamnatului, își găsește explicația și justificarea în principiile de bază ale dreptului penal și ale dreptului procesual, potrivit cărora condamnarea unui nevinovat nu trebuie să se producă niciodată, iar dacă, totuși, s-a produs, ea fiind imprescriptibilă, trebuie să fie desființată oricând, chiar și după moartea celui ce i-a fost victimă [14]. În context, se reține și faptul că cererea de revizuire se consideră în favoarea condamnatului chiar și atunci când privește numai una din faptele pentru care s-a pronunțat hotărârea de condamnare [14]. Revizuirea în favoarea condamnatului a unei hotărâri de condamnare în caz de descoperire a circumstanțelor prevăzute de art. 458 alin.(4) Cod procedură penală, nu este limitată de nici un termen [13].

Sub un alt aspect, Curtea Constituțională constată că, în cazul revizuirii hotărârii judecătorești irevocabile în baza normei contestate, prevederile articolului 459 din CPP referitoare la termenele de revizuire a procesului penal nu stabilesc un termen de depunere a cererii de revizuire. Totodată, legislația procesual-penală nu conține prevederi referitoare la perioada pentru care se retroactivează hotărârea Curții. În lipsa unei asemenea prevederi, efectul retroactiv al hotărârii prin care se declară neconstituționalitatea unei dispoziții legale poate să se refere la fiecare caz în care a fost pronunțată o hotărâre judecătorească irevocabilă în perioada cuprinsă între data adoptării legii și data pronunțării hotărârii Curții [7].

Revizuirea în favoarea condamnatului a unei hotărâri de condamnare, atunci când Curtea Constituțională a recunoscut drept neconstituțională prevederea legii aplicată în cauza respectivă, nu este limitată de nici un termen. În acest caz, decesul condamnatului nu împiedică revizuirea procesului penal, dacă este vorba de reabilitarea lui.

Cu privire la procedura de revizuire

În cazul în care s-a constatat că două sau mai multe hotărâri judecătorești irevocabile nu se pot concilia sau Curtea Constituțională a recunoscut drept neconstituțională prevederea legii aplicată în cauza respectivă, procedura de revizuire se deschide în baza cererii adresată instanței de judecată care a judecat cauza în primă instanță. În celelalte cazuri, procedura de revizuire se deschide în baza cererii adresate procurorului de nivelul instanței care a judecat cauza în fond [8].

Dacă constată unul din temeiurile prevăzute de lege, procurorul, în limitele competenței sale, dă o ordonanță de deschidere a procedurii de revizuire și efectuează cercetarea circumstanțelor sau dă o însărcinare în acest scop ofițerului de urmărire penală. În cursul cercetării circumstanțelor noi descoperite, se pot efectua, cu respectarea dispozițiilor prezentului cod, audieri, cercetări la fața locului, expertize, ridicări de obiecte sau documente și alte acțiuni necesare urmăririi penale. Dacă lipsesc temeiurile prevăzute la art. 458 CPP, procurorul emite o ordonanță de refuz în deschiderea procedurii de revizuire, ordonanță care este susceptibilă de a fi atacată în modul prevăzut la art. 313 CPP.

În tot timpul efectuării cercetării circumstanțelor noi descoperite, Procurorul General este în drept să înainteze demers de suspendare a executării hotărârii în limitele cererii de revizuire. După terminarea cercetării circumstanțelor noi, procurorul înaintează toate materialele, împreună cu concluziile sale, instanței care a judecat cauza în fond, iar dacă temeiul cererii de revizuire constă în existența unor hotărâri judecătorești care nu se pot concilia, materialele se înaintează la instanța competentă conform dispozițiilor art. 42 CPP.

Măsurile premergătoare ale instanței de judecată sesizată de procuror în vederea admiterii revizuirii

După primirea materialelor trimise de procuror, președintele instanței le repartizează conform prevederilor art. 344 CPP pentru examinare. Din momentul primirii cererii de revizuire, președintele instanței de judecată trebuie să o repartizeze conform prevederilor articolului 344 din CPP (*i.e.* în mod aleatoriu) pentru examinare [a se vedea articolul 462 alin. (1) din CPP] [9].

Judecătorul care a primit materialele fixează un termen pentru examinarea cererii de revizuire în vederea admiterii revizuirii, cu citarea părților interesate. Când persoana în favoarea sau defavoarea căreia s-a cerut revizuirea se află în stare de arest, fie chiar într-o altă cauză, președintele ședinței de judecată dispune aducerea ei la judecată și solicită coordonatorului oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat desemnarea unui avocat, dacă aceasta nu are apărător.

Judecarea revizuirii parcurge două etape distincte: admiterea în principiu și judecarea în fond, fiecare etapă având sarcini și conținut procesual propriu.

În majoritatea legislațiilor procesual-penale instituția revizuirii parcurge, de regulă, două faze procesuale, și anume: judecarea în principiu (ceea ce presupune examinarea motivării temeiului invocat) și judecarea în fond. Cele expuse mai sus își găsesc reglementare în legislația națională în prevederile art. 462 alin. (4) Cod de procedură penală, care statuează instanța în baza celor constatate, dispune, prin încheiere, admiterea cererii de revizuire sau, prin sentință, respingerea acesteia. Considerăm că această dublă statuare asupra cererii de revizuire - anume: admisibilitatea (*judicium rescindens*) și asupra fondului (*judicium rescissorium*) - este determinată de principiul securității raporturilor juridice.

La termenul fixat, instanța, ascultând părțile prezente, examinează dacă cererea de revizuire a fost făcută în condițiile prevăzute de lege și dacă din probele administrate în cursul cercetării efectuate rezultă date suficiente pentru admiterea revizuirii. Instanța poate verifica oricare din probele pe care se întemeiază cererea sau poate, când este necesar, să administreze probe noi la cererea părților. Instanța, în baza celor constatate, dispune, prin încheiere, admiterea cererii de revizuire sau, prin sentință, respingerea acesteia. Sentința poate fi atacată cu apel și recurs.

În cazul admiterii cererii de revizuire din cauza că există câteva hotărâri care nu se pot concilia, cauzele în care aceste hotărâri au fost pronunțate se conexează pentru rejudecare. Cu privire la conexarea cauzelor în procesul de rejudecare, Curtea notează că, potrivit articolului 462 alin. (6) din CPP, în cazul admiterii cererii de revizuire deoarece există câteva hotărâri care nu se pot concilia, cauzele în care aceste hotărâri au fost pronunțate se conexează pentru rejudecare [4].

Având în vedere cele menționate în § 32 al deciziei precizate supra, Curtea a reținut că instanța de judecată are posibilitatea de a conexe doar cauzele penale în care două sau mai multe hotărâri judecătorești irevocabile nu se pot concilia, dat fiind faptul că este respectată competența instanței de judecată în materie penală [4].

În cazul motivelor prevăzute la articolul 458 alin. (3) pct. 3) din Codul de procedură penală [două sau mai multe hotărâri judecătorești irevocabile nu se pot concilia] și 4) [Curtea Constituțională a declarat drept neconstituțională prevederea legii aplicate în cauza respectivă], procedura de revizuire se deschide în baza cererii adresate instanței de judecată care a judecat cauza în primă instanță. În acest context, trebuie deosebite două aspecte: 1) admisibilitatea cererii de revizuire și 2) analiza pe fond a cauzei [8].

Curtea a remarcat că legislatorul nu a stabilit în mod expres faptul că rejudecarea cauzei după admiterea revizuirii trebuie examinată de un alt complet

de judecată decât cel care a examinat admisibilitatea cererii de revizuire [9].

O dată cu admiterea cererii de revizuire, precum și pe parcursul judecării din nou a cauzei, instanța poate menține suspendarea executării ori poate suspenda motivat, în tot sau în parte, executarea hotărârii supuse revizuirii.

Suspendarea hotărârilor a căror revizuire este solicitată

Sub acest aspect, Curtea notează că numai înaintarea unei cereri de revizuire nu poate determina suspendarea executării hotărârii irevocabile. Ea menționează că instanța de judecată trebuie să examineze cu prudență motivele de suspendare și să-și motiveze decizia de suspendare a executării sentinței. Orice examinare a suspendării presupune luarea în considerare a circumstanțelor particulare ale cazului supus revizuirii. Deci, cazurile care reclamă suspendarea executării hotărârii trebuie să fie justificate în mod obiectiv și rezonabil [4].

În Codul de procedură penală există două articole care reglementează procedura de suspendare a executării pedepsei în legătură cu inițierea revizuirii procesului penal. Potrivit prevederilor art. 460 alin. (8) CPP, „în tot timpul efectuării cercetării circumstanțelor noi descoperite, Procurorul General este în drept de a înainta demers de suspendare a executării hotărârii în limitele cererii de revizuire”, iar art. 462 alin. (5) Cod procedură penală prevede că, „odată cu admiterea cererii de revizuire, precum și în tot cursul judecării din nou a cauzei, instanța poate menține suspendarea executării ori poate suspenda motivat, în tot sau în parte, executarea hotărârii supuse revizuirii”. Or, delimitarea după competență în procedura respectivă se realizează prin faptul diferențierii etapei de înaintare a demersului respectiv, și anume: dacă cercetarea circumstanțelor în procedura de revizuire se înaintează până la expedierea în instanța de fond a cererii de revizuire, examinarea demersului este de competența judecătorului de instrucție în faza execuțională prevăzută de art. 469 alin. (1) Cod procedură penală, iar dacă asemenea demers este înaintat odată cu trimiterea cererii de revizuire în instanța de fond sau ulterior trimiterii, demersul urmează a fi examinat de către instanța care a primit demersul [10].

În context, Curtea constituțională reiterează că o dispoziție legală nu poate fi ruptă din sistemul normativ din care face parte și nu poate acționa în mod izolat. Dimpotrivă, ea trebuie citită în coroborare cu celelalte dispoziții legale incidente [11].

Interpretarea coroborată a prevederilor art. 458, 460 alin. (6) și (8) CPP permite să constatăm că, potrivit acestor dispoziții legale, după emiterea de către procuror a unei ordonanțe de deschidere a procedurii de revizuire a hotărârilor penale irevocabile, Procurorul General este în drept de a înainta

demers de suspendare a executării hotărârii irevocabile în limitele cererii de revizuire.

Conform prevederilor art. 469 alin. (1) pct. 18) Cod procedură penală, „la executarea pedepsei, instanța de judecată soluționează chestiunile cu privire la schimbările în executarea unor hotărâri, și anume:... 18) alte chestiuni prevăzute de lege care apar în procesul executării pedepselor de către condamnați”.

Demersul privind suspendarea executării hotărârii irevocabile în limitele cererii de revizuire constituie *o chestiune prevăzută de lege*, deoarece are izvorul legal în art. 460 alin. (8) CPP, care apare în procesul executării pedepselor de către condamnat. Având în vedere că suspendarea executării sentinței irevocabile nu se regăsește în lista chestiunilor ce pot apărea în procesul executării pedepselor de către condamnați din pct. 1)-17/1) alin. (1) ale art. 469 CPP, este rațional și firesc ca acest demers de suspendare să se încadreze la pct. 18) alin. (1) ale art. 469 CPP.

Astfel, prin aplicarea procedeele de interpretare logică, sistemică și gramaticală a prevederilor art. 469 CPP, instanța de judecată urmează să rețină că chestiunea privind suspendarea pedepsei cu închisoarea cade sub incidența pct. 18) al alin. (1) CPP, respectiv - constituie obiect de examinare de către instanța de judecată.

Temeiul *de facto* privind examinarea suspendării pedepsei închisorii îl constituie, în conformitate cu prevederile 471 alin. (1) CPP, demersul instituției de executare a pedepsei penale - suspendarea pedepselor stabilite în baza hotărârilor penale definitive și irevocabile. În baza prevederilor art. 471 alin. (1) CPP, instanța de judecată constată că a fost respectată competența teritorială atunci când este sesizată prin demersul administrației penitenciarului care se circumscrie razei de activitate a instanței.

În conformitate cu prevederile art. 471 alin. (1) CPP, numai chestiunile specificate la art. 469 alin. (1) pct. 5), 11) și 14) CPP pot fi soluționate de către judecătorii instanței de drept comun, iar temeiurile prevăzute la celelalte puncte din art. 469 alin. (1) CPP sunt soluționate de către judecătorul de instrucție, la demersul instituției care pune în executare pedeapsa.

Prin urmare, examinarea demersului de suspendare a executării pedepsei cu închisoare se atribuie la pct. 18) alin. (1) art. 469 CPP și, deci, este de competența judecătorului de instrucție.

Bineînțeles art. 460 alin. (8) CPP nu are incidență asupra cererilor de revizuire cu care au fost sesizate instanțele de judecată, dar ar permite să contribuie la interpretarea prevederilor art. 462 alin. (5) CPP (interpretarea sistemică).

Din conținutul art. 460 alin. (5) CPP înțelegem că pot exista, ipotetic, două situații incidente temeiurilor de revizuire cu care este sesizată direct instanța

de judecată (art. 460 alin. (1) CPP. În prima, instanța poate dispune suspendarea executării hotărârilor penale concomitent cu încheierea de admitere a cererii de revizuire (adică, dispunerea suspendării va fi inclusă în încheierea de admitere a cererii de revizuire). În a doua situație instanța poate dispune, la cererea părților, suspendarea hotărârilor penale, a căror casare este solicitată în cererea de revizuire, pe parcursul judecării din nou a cererii de revizuire. În conformitate cu prevederile art.464 CPP, instanța de revizuire va dispune, printr-o încheiere (emisă potrivit prevederilor art. 342 CPP), suspendarea hotărârilor suspuse revizuirii până la pronunțarea hotărârii asupra fondului revizuirii.

Cuvântul *poate* din textul art. 462 alin. (5) CPP lasă de înțeles că decizia de suspendare a hotărârilor suspuse revizuirii este la discreția instanței de judecată.

Prin urmare, Curtea evidențiază că instanțelor de judecată le revine sarcina de a asigura un echilibru corect între suspendarea executării unei hotărâri judecătorești irevocabile și termenul rezonabil de executare a acestei hotărâri [4]. Respingerea cererii de suspendare a hotărârilor suspuse revizuirii până la emiterea încheierii de admitere a revizuirii nu împiedică părțile să se adreseze repetat cu cererea respectivă la etapa de rejudecare a cauzei. Ori CPP nu conține nici o interdicție în acest sens. De asemenea, Curtea observă că, în cazul în care instanța de judecată respinge cererea persoanei de a suspenda executarea hotărârii, condamnatul putând contesta decizia instanței odată cu fondul cauzei prin exercitarea căilor ordinare de atac [4].

Procedura de rejudecare a cauzei după admiterea revizuirii

Rejudecarea cauzei după admiterea revizuirii se face conform regulilor de procedură privind judecarea în primă instanță. Instanța, dacă găsește necesar, la cererea părților, examinează din nou probele care au fost administrate în cursul judecăților precedente sau cu ocazia admiterii cererii de revizuire.

Este relevant să menționăm faptul că, după emiterea încheierii de admitere a cererii de revizuire de către instanța de judecată, în cursul noii judecări a cauzei sunt aplicabile prevederile art. 6 CEDO. Accentuăm asupra faptului că standardele art. 6 CEDO sunt aplicabile doar după autorizarea redeschiderii procesului (*Loffler c. Austriei*, par. 18-19). În același timp, menționăm că standardele art. 6 CEDO nu se aplică etapei admiterii cererii de revizuire, deoarece, odată ce condamnarea este definitivă, primează principiul securității raporturilor juridice - ipoteza expusă e consacrată de jurisprudența CtEDO (*Hot. Fischer c. Austriei*). Totuși, standardele art.6 CEDO urmează a fi aplicate, dacă cererea de revizuire a fost admisă, și are loc judecarea fondului.

Hotărârile instanței după rejudecare

Instanța, dacă constată că cererea de revizuire este întemeiată, anulează hotărârea, în măsura în care a fost admisă revizuirea sau hotărârile care nu se pot concilia, și pronunță o nouă hotărâre potrivit dispozițiilor art. 382-399 și 410 CPP, care se aplică în mod corespunzător, iar în cazul în care consideră cererea de revizuire neîntemeiată, o respinge.

Totodată, instanța dispune, dacă este cazul, restituirea amenzii plătite și a bunurilor confiscate, precum și a cheltuielilor judiciare pe care cel în favoarea căruia s-a admis revizuirea nu era obligat să le suporte, și calcularea, ca vechime neîntreruptă în muncă, a duratei pedepsei privative de libertate executate.

Căile de atac asupra hotărârilor instanței de revizuire

Hotărârile instanței de revizuire, date în conformitate cu art. 462 alin. (4) CPP și art. 464 CPP, pot fi supuse apelului și recursului potrivit prevederilor art. 400 și 420 CPP [12]. Curtea reține că, în cazul executării unei hotărâri judecătorești irevocabile, care este anulată ca urmare a revizuirii, atunci persoana dispune de remedii procesuale pentru apărarea drepturilor sale. Conform articolului 464 alin. (2) din Codul de procedură penală, instanța dispune, dacă este cazul, restituirea amenzii plătite și a bunurilor confiscate, precum și a cheltuielilor judiciare pe care cel în favoarea căruia s-a admis revizuirea nu era obligat să le suporte, și calcularea, ca vechime neîntreruptă în muncă, a duratei pedepsei privative de libertate executate [4].

Concluzii

Menționăm că persistă riscul că accesul nelimitat la calea extraordinară de atac „revizuirea” ar putea transforma această cale de atac în una obișnuită, situație ce ar veni în contradicție directă atât cu principiul securității raporturilor juridice de drept penal cât și cu principiul autorității lucrului judecat. Astfel, urmează a se reține că revizuirea se prezintă ca un remediu extraordinar care are menirea de a repara exclusiv erorile judiciare, din care considerent este imperios ca fiecare temei invocat în susținerea unei cereri de revizuire să fie atent cercetat, fiindcă nu orice eroare necorectată ar trebui să determine redeschiderea procedurilor. De aceea, considerăm că redeschiderea procedurilor ar trebui să fie o urmare a existenței unor defecte judiciare fundamentale, neutralizarea cărora nu poate avea loc decât doar prin anularea hotărârii definitive. Totodată, urmează a se reține că redeschiderea procedurilor, în sensul corectării unor erori judiciare fundamentale, este compatibilă cu jurisprudența Curții Europene. De aceea, este imperios ca fiecare caz în parte să fie cercetat amănunțit.

Referințe bibliografice:

1. *Hot. Moreira Ferreira c. Portugaliei* (2) din 11/07/2017. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-175646> (vizitat: 15.03.2021).
2. Decizia Curții Constituționale nr 66 din 15.06.2020 de inadmisibilitate a sesizării nr. 15g/2020 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 313, 458 și 460 din Codul de procedură penală.
3. Decizia Curții Supreme de Justiție din 19 septembrie 2018, Dosarul nr. 1ra-1175/2018, http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=11902 (vizitat la 31 mai 2021).
4. Decizia Curții Constituționale nr. 28 din 12.03.2020 de inadmisibilitate a sesizării nr. 7a/2020 privind controlul constituționalității articolelor 458 alin. (3) pct. 3 și 462 alineatele (5)-(6) din Codul de procedură penală.
5. Decizia Curții Supreme din 10 noiembrie 2020, Dosarul nr. 1ra-498/20. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=17204 (vizita la 19 mai 2021).
6. Hotărârea Curții Constituționale nr.16 din 25.06.2013, pentru controlul constituționalității art. XI pct.16 din Legea nr. 29 din 6 martie 2012 pentru modificarea și completarea unor acte legislative.
7. Hotărârea Curții Constituționale nr. 21 din 01.10.2018 pentru controlul constituționalității articolului 458 alin. (3) pct. 4) din Codul de procedură penală (efectul retroactiv al hotărârilor Curții Constituționale în materie de drept penal procedural).
8. Decizia Curții Constituționale nr.128 din 15.11.2018 de inadmisibilitate a sesizării nr. 154g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor dispoziții din articolul 313 alin. (6) din Codul de procedură penală (contestarea încheierilor judecătorului de instrucție).
9. Decizia Curții Constituționale nr. 106 din 07.10.2019 de inadmisibilitate a sesizării nr. 134g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a tezei I de la articolul 33 alin. (3), a tezei a II-a de la articolul 460 alin. (1) și a articolului 463 alin. (1) din Codul de procedură penală (incompatibilitatea judecătorului la judecare succesivă a aceleiași cauze penale).
10. Încheierea Judecătoriei Hâncești din 25.06.2020, dos. nr.21ji-157/20.
11. Decizia Curții Constituționale nr. 9 din 27.01.2020 de inadmisibilitate a sesizării nr.197g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 347 alin. (3) din Codul de procedură penală.
12. Decizia Colegiului Penal lărgit din 22. 10. 2013. Dosarul nr. 1ra-801/13. Sursa - http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=797 (vizitat: 22. 04.2021).
13. Mihai Poalelungi, Igor Dolea, Tatiana Vizdoaga [et. al.] *Manualul judecătorului pentru cauze penale*. Editura Tipografia Centrală, Chișinău .2013; pag. 431. ISBN 978-9975-53-231-0.
14. Raisa Botezatu, Igor Dolea, Dumitru Roman [et. al.]. *Codul de procedură penală. Comentariu*. Editura Tipografia Centrală. Chișinău 2005. pag. 619. ISBN 9975-79-342-8.
15. Raisa Botezatu, Igor Dolea, Tatiana Vizdoaga [et. al.]. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu aplicativ)*. Ed. CARTEA JURIDICĂ. Chișinău 2016. p. 953.
16. Ion Tanoviceanu. *Tratat de procedură penală*. Vol. V, București, 1927. p. 596.

